

gaar, er Natarbejde fra 1. Januar 1911 forbudt ifølge Lov (Arbejde mellem 10—5) for alle Bedrifter med 10 Arbejdere og derover. Derimod arbejder Bageriarbejdere i flere mindre Bedrifter, der ikke rammes af Loven, hver eneste Nat undtagen fra Lørdag—Søndag. Inden Loven traadte i Kraft, arbejdede Kvinderne ogsaa i de større Virksomheder om Natten, men da var Natarbejdet inddelt i Skift.

Bageriarbejderne i Stockholm har deres egen Fagforening, der tæller over 150 Medlemmer.

I Spisbrøds- (Knækbrøds-) bageriernes Aftaler er Bestemmelserne om Arbejdstidens Længde knyttet sammen med Bestemmelserne om Arbejdskvantiteten.

I Konditorierne er Arbejdstiden ligeledes 60 Timer pr. Uge, men Arbejdet begynder først Kl. 6—6 $\frac{1}{2}$ og slutter inden Kl. 10 Aften. Natarbejde forekommer altsaa ikke. I ikke helt faa Bagerier og Konditorier har Arbejderne Krav paa 5—8 Dages Ferie med fuld Løn; i nogle Aftaler tages dog det Forbehold, at hvis Ferie ikke kan bevilges, skal Ugelønnen udbetales dobbelt i Ferietiden.

Hvad *Lønforholdene* angaar, da udbetales Lønnen saa godt som altid som Ugeløn, Akkordløn findes ikke. Ugelønnen for Stockholms kvindelige Bageriarbejdere var i Aaret 1908:

	I Hvedebrødsbagerier.	I Rugbrødsbagerier.
Højeste Løn.....	21 Kr. pr. Uge.	20 Kr. pr. Uge.
Laveste Løn.....	16—18 Kr. pr. Uge.	12—14 Kr. pr. Uge,

hvilket udgør $\frac{2}{3}$ — $\frac{3}{4}$ af de tilsvarende Lønninger for mandlige Bagere; derimod lønnes de kvindelige Konditorer i Stockholm efter Princippet *lige Løn for lige Arbejde*; Lønnen er mellem 20—30 Kr. pr. Uge.

Jeg besøgte to af de større Spisbrødsfabrikker i Stockholm, Kronan (beliggende i Sundbyberg) og Det Ökmannske Bageri. Ved „Kronan“ var der ansat 140 Kvinder, der anvendtes til samme Arbejde som Mænd. Arbejdstiden opgaves her til 8 Timer Netto— og Ugelønnen til 20 Kr.; 2 Kvinder havde dog 35 Kr. Kvinderne anvendtes saavel til Ovnarbejdet (automatisk) som til Dejglægning.

Ved det „Ökmannske Bageri“ i Stockholm var der ansat ca. 50 Kvinder; de beskæftigedes fortrinsvis ved Overflytning af Brødet fra Opslagingsbordene til Ovnen, men enkelte anvendtes ogsaa i Haandbageriet. Arbejdstiden opgaves til 9 Timer, og Lønnen i Haandbageriet (her kræves Uddannelse) var 18—23 Kr. pr. Uge, i Maskinbageriet (ingen Uddannelse) højst 18 Kr. pr. Uge.

b) Karamel-, Chokolade- og Kiksfabrikker. I disse Fabrikker er Arbejdsstyrken væsentlig Kvinder. De lønnes med 15 Kr. pr. Uge, Mændene med 25 Kr. Arbejdstiden er mellem 57—60 Timer.

c) Sukkerfabrikkerne. Alt Arbejde paa Sukkerfabrikkerne er reguleret ved Kollektivaftaler. Arbejdstiden er 10—10 $\frac{1}{2}$ Time pr. Dag med nogle Timers Fradrag Lørdag. Den sidste Kollektivaftale, som gælder fra 1. August 1910—1. Marts 1913, opgiver Kvindernes Løn til 20—27 Øre Timen.

d) Tobaksfabrikker. Kollektivaftaler gælder for omtrent $\frac{3}{4}$ af Arbejderne. Arbejdsstyrken er væsentlig Kvinder. Arbejdstiden er 57 Timer pr. Uge, fordelt med højst 10 Timer paa hver af Ugens første 5 Dage samt med et saadant Timeantal om Lørdagen, at Arbejdet slutter Kl. 2 Aften. Akkordløn er Regelen og kan gennemsnitlig sættes til 15 Kr. pr. Uge.

e) *Bryggerierne*. Ved Bryggerierne er ansat ca. 500 kvindelige Arbejdere. Deres Løn er i Regelen Akkordløn og varierer mellem 37 Kr. 50 Øre og 75 Kr. pr. Maaned. Den almindelige Maanedsløn opgives til 50 Kr. Arbejdstiden 60 Timer om Ugen. 1 Uges Ferie med fuld Løn.

f) *Charkuterier*. I Charkuterier anvendes i stor Udstrækning kvindelig Arbejdsstyrke; i Stockholm saaledes ca. 50. Lønnen er 12—15 Kr. om Ugen, for særlig dygtige Arbejdere 16—18 Kr.

Tekstilfabrikationen. Der findes i Stockholm kun ganske enkelte Tekstilfabrikker, og ved disse findes ingen Kollektivaftaler.

Jeg besøgte et større Bomuldsspinderi, „Stockholms Bomuldsspinderi“, hvor der beskæftigedes ca. 400 Kvinder (40—50 Mænd). De arbejdede i 2 store Sale — 200 i hver — og var i Alderen fra 13—60 Aar. Ca. 10 pCt. var gifte; 50 under 18 Aar. Der var 3 kvindelige Formænd. Arbejdstiden var 12 Timer med 1 $\frac{1}{2}$ Times Middags-hvil. Om Lørdagen sluttede Arbejdet Kl. 2. Ugelønnen var de første 2 Maaneder 8 Kr., derefter Akkordløn, der varierede fra 13—19 Kr. pr. Uge.